

Так, Я. А. Коменський у праці «Пампедія» зазначав, що вчитель – це творча особистість, майстер, який володіє знанням предмету, методикою його викладання, відомостями з психології та педагогіки. На глибокому знанні вчителем свого навчального предмету, на умінні викладати його наголошували Д. Дідро, А. Дистервег, Г. Сковорода, К. Ушинський та ін.

Сучасні дослідники І. Артем'єва та А. Карачевцева розглядають методичну культуру як базову інтегральну рису, інтегральне особистісне утворення професійної компетентності й особистості майбутніх учителів початкових класів. При цьому І. Артем'єва приділяє особливу увагу будуванню прогностичної моделі формування методичної культури вчителя початкових класів та організації систематичної, цілеспрямованої діяльності викладача «з формування методичних знань, умінь і методичної рефлексії в процесі вивчення загальнокультурних, психолого-педагогічних, методичних і спеціальних дисциплін, причому не тільки за допомогою керівництва, але і шляхом самоосвіти і самовиховання студентів» [1, с. 39].

А. Карачевцева зосереджує увагу на побудові концептуальної моделі формування методичної культури майбутнього вчителя початкових класів, покладаючи в її основу задачний підхід. Методична культура дає йому змогу в процесі викладання навчальних предметів повною мірою реалізувати пізнавальні, виховні та розвивальні можливості навчання, а також брати активну участь в інноваційній діяльності освітнього закладу, що забезпечує професійно-особистісний розвиток і саморозвиток викладача [3].

О. Павленко зазначає, що будь-який результат професійної методичної діяльності впливає на становлення і розвиток методичної культури вчителя, в процесі такої діяльності, безпосередньо, відбувається оновлення цінностей, удосконалення зразків культури педагога, змінюються як якісні та кількісні характеристики. Володіння системою способів і прийомів, що становлять технологію методичної діяльності, є показником сформованості методичної культури вчителя. Отже, пізнаючи педагогічну реальність за допомогою індивідуально засвоєних елементів суспільного досвіду, викладач одночасно створює нові форми і способи діяльності. Отриманий в індивідуальній діяльності досвід переробляється, узагальнюється викладачем у груповій діяльності й надалі набуває нової форми [5, с.54].

Однією з ознак методичної культури вчителя Нікула Н. В. виділяє - здатність впроваджувати кращий педагогічний досвід у власну професійно-методичну діяльність, що розкриває особистісну та ціннісно мотиваційну складову методичної культури [4, с.78].

Процес формування методичної культури педагога визначається низкою факторів і об'єктивного, і суб'єктивного характеру.

Об'єктивні фактори визначаються загальноосвітніми тенденціями розвитку й трансформації освіти, станом державної системи вищої освіти, соціально-культурним середовищем і вимогами, які висуває це середовище до освіти й особистості викладача.

Суб'єктивні фактори створені загальною культурою суспільства, мотивацією особистості як носія професійно-педагогічної, методичної культури, а також її здатністю до практики; цим факторам властива незворотність (не копіювання, а рух до нового, вищого рівня, коли реалізуються результати попереднього рівня, даючи поштовх до подальшого розвитку).

Таким чином, формування методичної культури вчителя початкової школи як процес визначається специфікою всього освітнього процесу, яка полягає в його стійкості, збереженні сутності об'єкта, незмінності закономірних зв'язків, елементів структури, особливостей його функціонування.

Література

1. Артемьева И. Н. Формирование методической культуры будущих учителей начальных классов в контексте вузовской подготовки: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 Великий Новгород, 2004. 172 с.
2. Карачевцева А. П. Формирование методической культуры учителя начальных классов на первой ступени педагогического образования: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. К., 2003. 191 с.
3. Коваль Л. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до використання навчальних технологій у процесі викладання математики. *Початкова школа*. 2004. № 11. С. 50–54.
4. Нікула Н. В. Формування методичної культури майбутніх учителів початкових класів в процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Чернівці, 2018. 365 с.
5. Павленко О. О. Формування методичної культури викладача економіки: теоретико-методологічний аспект: монографія. Кривий Ріг: Друкарня СПД Щербенок С.Г., 2016. 482 с.

УДК 378.126.

Нетреба М.М.

кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГА В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У сучасному суспільстві цінуються висококультурні і комунікативно компетентні вчителі, які володіють культурою професійного мовлення, здатні ефективно спілкуватися в різних життєвих ситуаціях і, крім цього, професійно компетентні у процесі розвитку мовленнєвої культури сучасних школярів.

Аналіз досліджень і публікацій, показав, що проблема культури мовлення вчителів знайшла відображення у дослідженнях відомих науковців (Н. Бабич, О. Біляєв, С. Богдан, Л. Варзацька, І. Вихованець, О. Голік, Ю. Барабаш, Б. Головін, А. Капська, Л. Мацько, В. Мельничайко, Р. Непийвода, Л. Паламар, Г. Сагач).

Також, цю проблему досліджували такі відомі мовознавці: Б. Антоненко-Давидович, Р. Будагов, С. Єрмоленко, В. Коломієць, П. Одарченко, В. Пасинок, М. Пилинський, О. Пономарів, О. Синявський, І. Чередниченко. Проблеми формування мовної особистості приділено велику увагу в дослідженнях Г. Богіна, Л. Варзацької, М. Вашуленка, С. Карамана, В. Карасика, Ю. Караулова, Л. Мацько, Л. Паламар, М. Пентилюк, Л. Скуратівського та ін.

Проблема мовної культури у професійній діяльності розроблялася психологами та педагогами Л. Виготським, Л. Введенською, П. Гальперіним, І. Зимовою, В. Ільїним, В. Красвським, О. Ксенофонтвою, Л. Скворцовим, Л. Соколовою та ін.

Важливим елементом системи формування мовної культури педагога є організаційно-методичні умови: внутрішні (підґрунтя усвідомлення педагога важливості оволодіння мовною культурою): готовність до професійної та інноваційної діяльності, мотивація педагога до самовдосконалення; зовнішні (дозволяють активізувати набуття педагогом навичок мовної культури у процесі його професійного самовиявлення): інноваційне науково-методичне середовище (шкільне, районне, державне), оцінка професіоналізму з точки зору учнів, батьків, колег, адміністрації, держави, управління процесом підвищення кваліфікації [2, с. 145].

Провідне місце у формуванні мовленнєвої культури педагогів належить мотиваційно-ціннісному компоненту їх професійної готовності. Сукупність мотивів, потреб та інтересів особистості становлять основу динамічного процесу – мотивації.

Дослідники в галузі професійної педагогіки В. Жигір та О. Чернега окреслюють два напрямки визначення мотивації. У першому з них мотивація розглядається з точки зору структури, а саме як система мотивів, завдяки яким відбувається ухвалення рішень, формування намірів. Для другого напрямку характерна оцінка мотивації як динамічного утворення, процесу, механізму, що виступає детермінантою діяльності [60, с. 51].

Зауважимо, що для об'єктивної оцінки мотиваційно-ціннісного компоненту готовності до формування культури мовлення, визначено наступні структурні критерії:

- позитивне ставлення до вдосконалення свого мовлення, подолання недоліків індивідуальної мовленнєвої поведінки;
- усвідомлення необхідності опанування нормативним літературним мовленням, подолання діалектних впливів;
- аргументація провідного значення досконалого володіння нормами літературного мовлення в педагогічній діяльності;
- потреба у формуванні культури мовлення як умови успішності професійно-педагогічної діяльності;
- готовності до вдосконалення риторичних умінь [3, с. 82].

В. Гриньовою обґрунтовано комплекс професійно необхідних знань майбутнього вчителя. Структурними елементами цієї системи, на думку дослідниці, є наступні види знань: теоретичні знання, завдяки яким відбувається забезпечення умов діяльності (терміни, поняття, правила, закони, наукові факти, гіпотези, теорії); знання-засоби, що виступають чинниками формування вмій (прикладні операції мислення, експериментальні знання методів і процедур); знання-цінності, що визначають спрямованість особистості педагога та формують його ставлення до дійсності (методологічні знання, історичні знання, наукові теорії, наукові факти, закони тощо).

На думку науковця формування означеної системи знань базується за принципом спіралі, коли кожне нове знання опирається на попередні, водночас значно узагальнюється і збагачується [4, с. 172].

Структурними критеріями когнітивно-пізнавального компонента готовності педагогів до формування культури мовлення є забезпечення:

- вміння літературно правильно говорити й писати; вільно виражати думки, викладати навчальний матеріал переконливо, логічно, аргументовано;
- здатність добирати мовно-виражальні засоби відповідно до змісту й мети професійної діяльності.
- опанування системою знань норм літературної мови: лексичними (уміння диференціювати значення та семантичних відтінки слів); граматичними (здатність вибирати правильне закінчення, синтаксичну форму); стилістичні (визначення доцільності використання мовновиражальних засобів відповідно до вікових можливостей учнів початкових класів); орфоепічні (правила вимови); орфографічні (правила написання) [1, с. 118].

Педагоги із високим рівнем когнітивно-пізнавального компонента готовності до формування культури мовлення мають сукупність знань про мовознавчі, психологічні, етичні та естетичні основи формування культури мовлення; володіють глибокими знаннями про психологічні особливості особистості (уяву, увагу, пам'ять, мислення), які забезпечують образність усного та писемного мовлення; знають

критерії етики та естетики, які дозволяють дати об'єктивну оцінку доцільності, змістовності та культури мовлення в цілому; демонструють розуміння можливостей використання знань з навчальних дисциплін для формування особистої культури мовлення; усвідомлення значимості і важливості теоретичної підготовки для вдосконалення свого мовлення завдяки використанню багатства української лексики [1, с. 99].

Важливе місце відведемо комунікативно-інформаційному компоненту, оскільки забезпечення ефективності освітнього процесу безпосередньо залежить від розвитку комунікативних здібностей і здатності педагога організувати та здійснювати спілкування, професійну та соціальну взаємодію, його вмінням пошуку, аналізу й обміну навчальною інформацією.

У сучасній науці розробляються інформаційний, лінгвістичний та діяльнісний наукові підходи до розуміння предмету комунікації, на основі яких розкривається зміст і мета комунікативної діяльності особистості. У рамках інформаційного підходу відбувається вивчення в основному психологічного механізму прийому та передачі інформації, характеризуються комунікатор і реципієнт, засоби спілкування.

У структурі готовності до формування культури мовлення важливе значення також має операційно-діяльнісний компонент, який репрезентує комплекс умінь і навичок педагогів щодо володіння набором дидактичних методів, прийомів та засобів формування культури мовлення та передбачає оперування фахівцем технікою самостійної навчальної діяльності [5, с. 424].

Таким чином, професійно-педагогічна готовність педагогів до формування культури мовлення розглядається нами як синтез взаємопов'язаних компонентів (мотиваційно-ціннісного, когнітивно-пізнавального, комунікативно-інформаційного, операційно-діяльнісного). Комплексна взаємодія окреслених компонентів відображає сукупність знань, умінь, навичок та особистісних якостей, що забезпечують готовність до формування мовленнєвої культури вчителя в умовах нової української школи.

Література

1. Бабій І. В. Педагогічні умови розвитку професійного мовлення учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування: дис. ... канд. пед наук: 13.00.04. Львів, 2015. 245 с.
2. Гороховська Т. В. Особливості формування культури професійного мовлення майбутніх правників. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць*. Запоріжжя, 2011. Вип. 16 (69). 336 с.
3. Жигір В. І. Професійна педагогіка: навчальний посібник. К.: Кондор-Видавництво, 2012. 336 с.
4. Гриньова В. М. Педагогічна культура майбутнього вчителя як джерело його творчої професійної діяльності. *Творча особистість у системі неперервної професійної освіти: Матеріали Міжнародної наукової конференції 16-17 травня 2000 року / за заг.ред. С.О. Сисоєвої і О.Г. Романовського*. Харків: ХДПУ, 2008. С.171-173.
5. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посібник. 3-тє вид. Київ: Академвидав, 2009. 615 с.

УДК 796.41

Павленко Є.А.

старший викладач кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ГІМНАСТИКИ

Формування здорового способу життя молодого покоління сьогодні виступає чи не найголовнішою складовою державної політики України у сфері фізичної культури і спорту. Це, зокрема, пов'язано з усвідомленням аксіоматичного твердження про те, що саме здоров'я нації виступає інтегрованим показником суспільного благополуччя й розвитку держави, вагомим фактором впливу на її економічний і культурний потенціал. З огляду на це актуальними постають питання впровадження дієвих механізмів щодо формування основ здорового способу життя учнів, починаючи з молодшого шкільного віку, виховання в них свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я оточуючих як найвищої соціальної цінності [3]. Про це, зокрема, наголошується у Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті, магістральною лінією якої є формування «духовних потреб і навичок здорового способу життя, збереження і зміцнення фізичного, психічного, соціального та морального здоров'я дітей [2].

Перехід освіти в онлайн простір ще більше загострює проблеми, пов'язані з недостатнім, а іноді й низьким рівнем рухової активності молодших школярів, що, як відомо, призводить до погіршення їхнього стану здоров'я, виникнення фізичної і психічної втоми, різного типу захворювань, зниження імунітету й адаптаційних можливостей організму в цілому.

Отже, серед найбільш вмотивованих заходів у зв'язку з цим вважаємо використання різних типів фізкультурно-оздоровчої діяльності під час проведення навчальних та позакласних занять у початковій школі. Головним при цьому має виступити формування у молодшого школяра стійкої мотивації до збереження і зміцнення свого здоров'я та здоров'я оточуючих через активне використання фізичних вправ. Зазначені питання знайшли своє віддзеркалення у працях М. Акімова, М. Амосова М. Антропової,